

Opinia do ustawy o spółdzielniach socjalnych

Ustawa oparta na projekcie rządowym (druk sejmowy nr 49) zastępuje dotychczasową regulację dotyczącą spółdzielni socjalnych stanowiącą część ustawy – Prawo spółdzielcze, znacznie ją rozbudowując i uszczegółowiając.

Zgodnie z ustawą przedmiotem działalności spółdzielni socjalnej jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków. Ma ona działać na rzecz ich społecznej i zawodowej reintegracji, może też prowadzić na rzecz swoich członków i ich środowiska lokalnego działalność społeczną i oświatowo – kulturalną, a także działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych, przy czym działania te nie stanowią, w myśl ustawy, działalności gospodarczej i mogą być prowadzone jako statutowa działalność odpłatna na zasadach przewidzianych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Założycielami spółdzielni socjalnej mogą być osoby bezrobotne, osoby, do których stosuje się przepisy ustawy o zatrudnieniu socjalnym oraz niepełnosprawni, o ile posiadają pełną zdolność do czynności prawnych. Ustawa reguluje kwestie członkostwa w spółdzielni stanowiąc, że jej członkami mogą być osoby uprawnione do założenia spółdzielni, nawet o ograniczonej zdolności do czynności prawnych, a także, w ramach określonego limitu, inne osoby, jeżeli ich praca na rzecz spółdzielni wymaga szczególnych kwalifikacji, których brak pozostałym jej członkom. Dopuszcza się też członkostwo organizacji pozarządowych i niektórych gminnych osób prawnych.

Istotną odrębnością spółdzielni socjalnych w porównaniu ze spółdzielniami pracy jest zakaz podziału nadwyżki bilansowej pomiędzy jej członków oraz obowiązek jej rozdysponowania, w określonych proporcjach, na fundusz zasobowy, fundusz inwestycyjny i działalność statutową niebędącą działalnością gospodarczą.

Ustawa umożliwi refundację spółdzielni składek na ubezpieczenia społeczne osób spełniających kryteria założyciela spółdzielni, zatrudnionych na podstawie spółdzielczej umowy o pracę, na zasadach określonych w ustawie o zatrudnieniu socjalnym dla osób, które

po uczestnictwie w centrum integracji społecznej podjęły działalność w formie spółdzielni socjalnej.

Spółdzielnia socjalna zostaje zwolniona z opłaty sądowej od wniosku o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego i opłaty za ogłoszenie tego wpisu. Ponadto wolne od podatku dochodowego będą dochody takich spółdzielni wydatkowane na społeczną i zawodową reintegrację jej członków. Umożliwia się również spółdzielni socjalnej uczestniczenie w otwartym konkursie ofert w wyniku którego następuje zlecenie zadań przez organy administracji publicznej.

Spółdzielnia socjalna może łączyć się tylko z inną tego rodzaju spółdzielnią oraz w wyniku jej podziału mogą być utworzone wyłącznie spółdzielnie socjalne. Ustawa przewiduje dodatkowe przesłanki postawienia spółdzielni socjalnej w stan likwidacji oraz wprowadza obowiązek przekazania na Fundusz Pracy środków pozostałych po przeprowadzeniu postępowania likwidacyjnego, dopuszczając podział do 20% tych środków pomiędzy członków spółdzielni.

Uwagi do ustawy:

1. Art. 1 ust. 2 stanowi, iż w sprawach nieuregulowanych w ustawie do spółdzielni socjalnej stosuje się przepisy ustawy – Prawo spółdzielcze. Ta ostatnia ustawa skonstruowana jest w taki sposób, iż zawiera przepisy ogólne, dotyczące wszystkich typów spółdzielni, których funkcjonowanie reguluje, czyli, po nowelizacji, spółdzielni produkcji rolnej, spółdzielni kółek rolniczych i spółdzielni pracy, a następnie przepisy szczególne dotyczące poszczególnych rodzajów spółdzielni. Odesłanie do przepisów ustawy – Prawo spółdzielcze, bez wskazania, które z przepisów szczegółowych należy stosować w sprawach nieuregulowanych, nie jest kompletne i może wywoływać wątpliwości interpretacyjne. Samo podobieństwo spółdzielni socjalnych do spółdzielni pracy nie jest wystarczające z punktu widzenia prawnego, aby określić przepisy, które mają w tym przypadku zastosowanie, stąd proponuję, aby w art. 1 w ust. 2 na końcu dodać wyrazy "odnoszące się do spółdzielni pracy".
2. Zgodnie z art. 2 ust. 2 pkt 2 spółdzielnia socjalna działa na rzecz zawodowej reintegracji jej członków, a działania te nie są wykonywane w ramach prowadzonej przez nią działalności gospodarczej. Jest to przepis, który ma na celu oddzielenie działalności na rzecz członków spółdzielni od działalności gospodarczej, innymi słowy, działania wykonywane w ramach prowadzonej przez spółdzielnię działalności gospodarczej, nawet jeżeli nosiłyby znamiona działań na rzecz reintegracji zawodowej jej członków, nie mogą być za takie

uznane. Wydaje się, że zastrzeżenie to powinno też dotyczyć działań na rzecz społecznej reintegracji. Pojęcie to jest tak nieostre, że cel, dla którego przepis art. 2 ust. 2 pkt 2 został uzupełniony o to zastrzeżenie, może nie zostać spełniony, jeżeli będzie ono dotyczyło tylko zawodowej reintegracji.

3. Nie jest jasne, jak należy rozumieć w art. 4 pkt 3 sformułowanie "osoby niepełnosprawne w rozumieniu art. 2 pkt 2 ustawy (...) o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych". Przywołany przepis definiuje osobę niepełnosprawną bezrobotną lub niepełnosprawną poszukującą pracy. Jeżeli tylko takie osoby niepełnosprawne mają być uprawnione do zakładania spółdzielni proponuję dodać po wyrazie "niepełnosprawne" wyrazy "bezrobotne lub niepełnosprawne poszukujące pracy", chyba że uprawnionym ma być każda osoba niepełnosprawna – wówczas należy odesłać do ustawy bez przywoływania konkretnego przepisu.
4. W art. 6 w ust. 1 w pkt 3 po wyrazach "orzeczenie o" należy dodać wyraz "stopniu" ponieważ orzeczenie o niepełnosprawności wydawane jest w stosunku do osób do 16 roku życia, w stosunku do osoby starszej może być wydane orzeczenie o stopniu niepełnosprawności.
5. Proponuję uściślenie w art. 8 w ust. 2, iż do statutowej działalności odpłatnej stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie dotyczące działalności odpłatnej pożytku publicznego, gdyż taka terminologią posługuje się wspomniana ustawa.
6. Art. 9 jest odwzorowaniem art. 10 ust. 1 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, który brzmi:
 1. *Prowadzenie nieodpłatnej i odpłatnej działalności pożytku publicznego wymaga rachunkowego wyodrębnienia tych form działalności w stopniu umożliwiającym określenie przychodów, kosztów i wyników, z zastrzeżeniem przepisów o rachunkowości.*

W przepisie tym skreślono jedynie wyraz "nieodpłatnej". Pozostało więc sformułowanie "tych form działalności" które w sytuacji, gdy wcześniej mowa jest wyłącznie o działalności odpłatnej, nie powinno być użyte w liczbie mnogiej. Należy się jednak zastanowić, czemu powinien służyć ten przepis. Wydaje się, że w sytuacji, gdy zwalniane są z podatku dochodowego dochody spółdzielni socjalnej wydatkowane na cele reintegracji zawodowej i społecznej, to z tego powodu działalność ta powinna być rachunkowo wyodrębniona od działalności, o której mowa w art. 2 ust. 3.

7. Zgodnie z art. 11 spółdzielnia socjalna może tworzyć inne fundusze własne przewidziane w ustawie – Prawo spółdzielcze oraz w statucie. Wyraz "inne" nie ma odniesienia, nie wiadomo o jakich innych funduszach jest mowa. Ustawa – Prawo spółdzielcze w art. 78 przewiduje jako zasadnicze fundusze własne fundusz zasobowy i udziałowy i dopuszcza tworzenie innych funduszy przewidzianych w przepisach odrębnych i statucie spółdzielni. Przepis art. 10 opiniowanej ustawy przewiduje nie tylko tworzenie zasadniczych funduszy, ale też obowiązek utworzenia funduszu inwestycyjnego, o którym ustawa – Prawo spółdzielcze nie wspomina. Art. 11 nie wnosi więc nic ponad to, co wynika z art. 10 i mającego tu zastosowanie art. 78 ustawy – Prawo spółdzielcze, proponuję w związku z tym jego skreślenie.
8. Zgodnie z art. 12 ust. 3 refundacja składek na ubezpieczenia społeczne przez starostę ma być dokonywana w stosunku do osób, o których mowa w art. 4, czyli osób posiadających określone cechy, w tym pełną zdolność do czynności prawnych. Wydaje się zasadne, aby taką refundacją byli objęci także członkowie spółdzielni o ograniczonej zdolności do czynności prawnych. Proponuję dodanie w art. 12 w ust. 3 po wyrazach "art. 4" wyrazów "i art. 5 ust. 4".
9. W art. 15 w ust. 1 proponuję skreślenie wyrazów ", z zastrzeżeniem przypadków, o których mowa w art. 8 ust. 1". Zastrzeżenie to prawdopodobnie miało związek z istniejącym na wcześniejszym etapie procesu legislacyjnego zaliczeniem do wsparcia w ramach pomocy de minimis zwolnienia od podatku dochodowego. W aktualnym brzmieniu przepisu jest ono zupełnie nieadekwatne do jego treści.
10. Art. 29 przewiduje możliwość przekształcenia spółdzielni inwalidów lub spółdzielni niewidomych w spółdzielnię socjalną na podstawie uchwały walnego zgromadzenia. Ustawa – Prawo spółdzielcze nie reguluje jednak kwestii przekształceń spółdzielni, a jedynie, bardzo szczegółowo, podział, połączenie i likwidację. Przepis ten, bez wskazania uregulowań, które miałyby odpowiednie zastosowanie, będzie niewykonalny.

Opracowała Aleksandra Skorupka